

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Viite:

Imppola, J. J. (2022). Rahojen keräilyn ABC, osa N1 : N niin kuin Neuvostoliiton rahajärjestelmän alku 1921–1936. *Keräilyuutiset* 33(1), 68–78.

Rahojen keräilyyn

ABC

Osa N1

**N niin kuin Neuvostoliiton
rahajärjestelmän alku
1921 - 1936**

10.000.000

Серия АЕ.

Руб. 10.000.000.

Обязательство Российской Социалистической Федеративной Советской Республики.

Предъявителю сего уплачивается десять миллионов рублей
существующими расчетными знаками во всех Приходо-Расходных
Кассах Народного Комиссариата Финансов, Тубфинотделов и
Уфинотделов Р. С. Ф. С. Р.

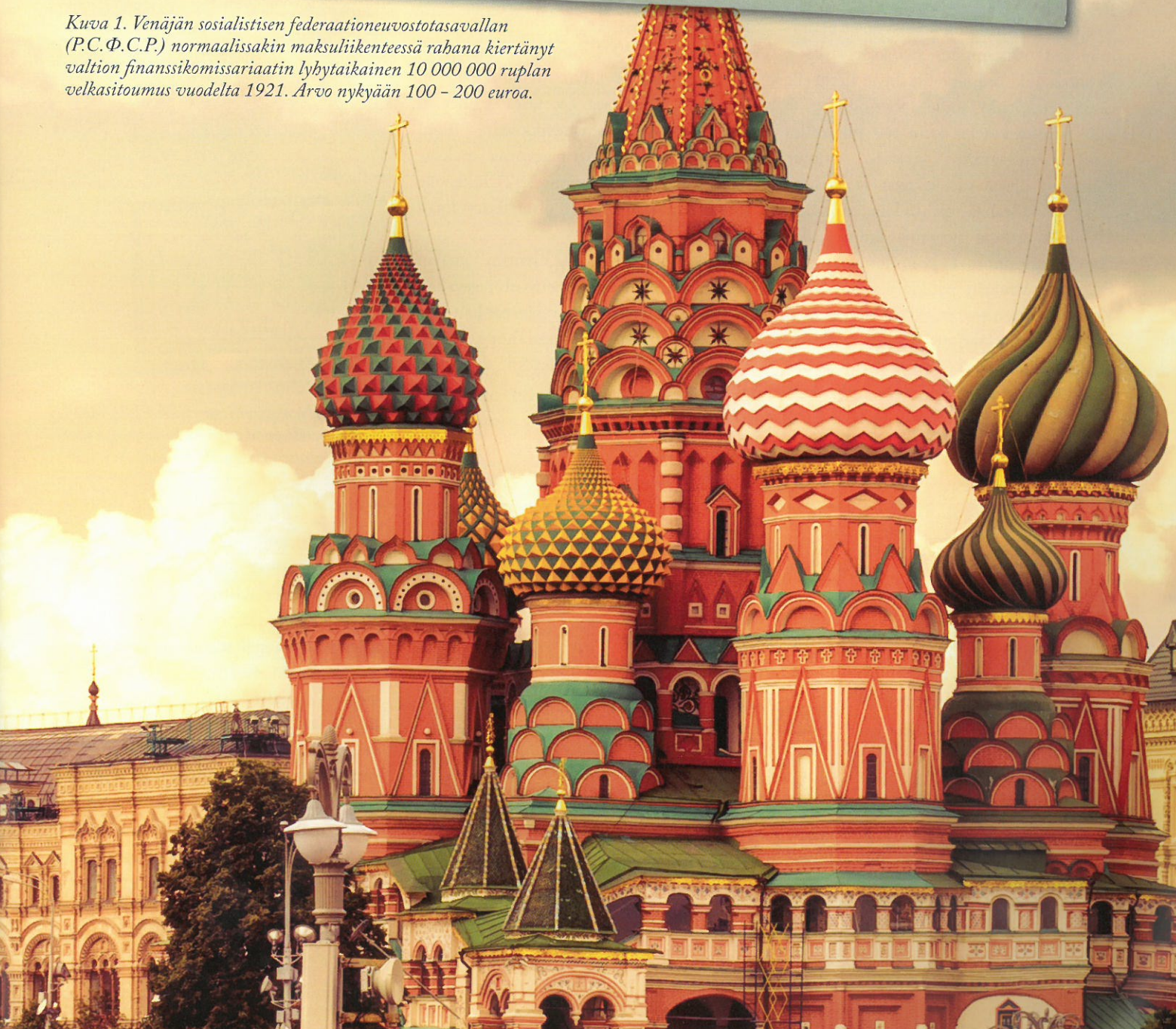
№ 017555

Народный Комиссар Финансов *Ж. Кривенко*Заведывающий отделом денежн. и расчетн. знаков *П. П. П.*Главный Бухгалтер *Ф. З.*

1921 г.

Настоящее обязательство подлежит обмену на расчетные знаки вне всякой очереди.
Настоящее обязательство имеет хождение в течение 1921 и 1922 гг. наравне с существующими расчетными
знаками Республики.
После 1 января 1923 года обмен обязательств на расчетные знаки производится лишь в течение шести льготных
месяцев, т.-е. до 1 июля 1923 года. После 1 июля 1923 года обязательства считаются не подлежащими оплате.

Kuva 1. Venäjän sosialistisen federaationeuvostotasavallan
(P.S.F.C.P.) normaalissakin maksuliikenteessä rahana kiertänyt
valtion finanssikomissariaatin lyhytaikainen 10 000 000 ruplän
velkasitoutumus vuodelta 1921. Arvo nykyään 100 - 200 euroa.

Kuva 2. Venäjän sosialistisen federaationeuvostotasavallan (P.C.Ф.С.Р.) lyöttämät hopearahat mallia 1921–1923. Vuoden 1921 sarjan arvo on nykyään 100 – 200 euroa.

TAUSTAA

Niin sanottuina sotakommunismien vuosina (1918 – 1921) oli koko Venäjä enemmän tai vähemmän kaaoksen tilassa. Sodan kaikki osapuolet laskivat liikkeelle omia seteleitä, joilla luonnollisesti ei ollut muuta katetta kuin sen liikkeellelaskijaorganisaation kiväärin piiput. Rahaolot olivat siis sekavat ja kaikenlaista paperirahaa oli todella runsaasti liikkeellä. Osana taistelua kohti vallan täyttä haltuunottoa kommunistit kansallistivat Venäjän pankit vuonna 1919. Kommunistien saatua vallan haltuunsa ja hallinnon stabiloiduttua alkoi teollisuuden ja maatalouden pakkokollektivisointi, joka johti nopeasti niin tuotannon kuin

liikenneinfrastruktuurin luhistumiseen, joka aiheutti yhä pahenevaa nälänhätää ja hyperinflaatiota.

Vuonna 1921 saavutti nälänhätä huippunsa ja koko maan talous oli raunioina. Valtansa jo tässä vaiheessa vakiinnuttanut bolshevikki-valta laski liikkeelle yhä suurempiarvoisia maksuvälineitä ja suurin vuonna 1921 liikkeelle laskettu maksuväline oli nimellisarvoltaan 10 000 000 ruplaa.

Vuosina 1921 – 1923 lyötiin Venäjän sosialistisen federaationeuvostotasavallan (P.C.Ф.С.Р.) tunnuksin myös vanhan keisarillisen standardin mukaisia hopearahoja.

Vuonna 1922 yritettiin rahaoloja vakauttaa reformoimalla rupla. Vuoden

Kuva 3. Venäjän sosialistisen federaationeuvostotasavallan (P.C.Ф.С.Р.) 10 000 ruplan seteli vuodelta 1922. Tämän setelin nimellisarvo vastaa Kuvan 1. 10 miljoonan ruplan seteliä. Arvo nykyään hyväkuntoisena noin 300 euroa.

Kuva 4. Neuvostoliiton (СССР) 25 000 ruplan seteli vuodelta 1923. Arvo nykyään hyväkuntoisena noin 500 euroa.

1922 uusi rupla vastasi 10 000 vanhaa ruplaa ja uusi setelistö laskettiin liikkeelle. Inflaatio jatkui, ja pian suurin mallin 1922 seteli olikin 10 000 ruplaa. Kuriositeettina mainittakoon, että vuosien 1914 ja 1922 välillä Venäjällä liikkeellä ollut rahamäärä liki miljoonakertaistui 1,6 miljardista 1,58 biljoonaan ruplaan. Mallin 1922 inflaatoruplasetit saivat yhä korkeampia nimellisarvoja aina 10 000 ruplaan asti, ja seuraavana vuonna uudistettiin rupla jälleen.

Neuvostoliitto.

Neuvostovallan vakiinnuttua vuonna 1924 ymmärsi uuden Neuvostoliiton johdanto, että ainoa tapa vakiinnuttaa talousolot oli ruplan vakiinnuttaminen. Jo vuodesta 1921 oli Neuvosto-Venäjä yrittänyt vakiinnuttaa tilannetta laskemalla liikkeelle suuria määriä keisarillisen standardin mukaisia 10, 15 ja 20 kopeekan sekä puolen ja 1 ruplan hopearahoja (Kuva 2) sekä vuonna 1923 Neuvosto-Venäjä laski liikkeelle myös 1 tservonetsin kultarahoja. Ne noteerattiin paperiruplaa vastaan päivittäin ja niiden paperirupla-arvo kohosikin jatkuvasti. Se ei niinkään ollut maksuväline, vaan arvonsa säilyttävä omaisuuden muoto. Siitä tuli suurten kaupunkien raha, kun taas maaseudulla niitä oli vain kaikkein varakkaimmilla.

Vasta vuonna 1924 Neuvostoliiton synnyttyä saatiin rahaolot vakiinnutettua uuden kultakantaisen ruplan myötä. Vuonna 1924 luotiin uusi kultakantainen Neuvostoliiton kultarupla, joka noudatti vanhaa keisarillista kultakantastandardia. Vaihotosuhteeksi tuli 1 kultarupla = 5 000 vuoden 1923 ruplaa eli 5 miljardia vanhaa ruplaa. Kultaruplaa oli toki käytetty laskentayksikkönä jo ennen tätä, mutta nyt

se oli taas virallisesti maan ainoa raha.

Koska Neuvosto-Venäjän kultatservonetsit mallia 1923 eivät olleet poliittisista syistä kovinkaan hyväksytyjä maailman rahamarkkinoilla – vaikka hyvää kultaa olivatkin – ryhdyttiin jälkilyömään Nikolai II:n mallisia 5 ja 10 ruplan kultarahoja. Koska rahapajassa oli yhä tallessa vanhoja meistejä sekä töissä entisiä rahamestareita, ei vanhan mallisten ja siten maailmalla erittäin käyttökelpoisten kultarahojen lyönti ollut ongelma. Vanhat rahamestarit tekivät uusia meistejä, joiden erot alkuperäisiin olivat häviävän pieniä. Näin ollen nykyään erittäin hankalaa erottaa alkuperäisiä ja neuvostovalmisteisia 5 ja 10 ruplan kultarahoja toisistaan. Vuonna 1925 suunniteltiin lyötäväksi 1 tservonetsin kultarahoja, joissa tunnuspuolella olisi ollut Venäjän sosialistisen federaationeuvostotasavallan vaakunan sijaan Neuvostoliiton vaakuna. Rahasta tehtiin jokunen koelyönti, mutta tuotantoon ja jakeluun raha ei koskaan tullut.

Vuonna 1924 liikkeelle laskettiin vanhan keisarillisen standardin mukaisia ½, 1, 2, 3 ja 5 kopeekan pronssirahoja, 10, 15 ja 20 kopeekan sekä ½ ja 1 ruplan hopearahoja.

Kuva 5. Venäjän sosialistisen federaationeuvostotasavallan (P.C.F.C.P.) 1 kultatservonets vuodelta 1923. Arvo nykyään yli 1 000 euroa. Vuosina 1975 – 1982 näitä rahoja valmistettiin yhteensä 7 350 000 kappaletta sekä Leningradin (ЛМД) että Moskovan (ММД) rahapajoissa varustettuna uusilla vuosiluvuilla lähinnä metallisjoitusinstrumenteina.

30. joulukuuta 1922 syntyi varsinainen Neuvostoliitto Venäjän, Ukrainan, Valko-Venäjän ja Transkaukasian neuvostotasavaltojen liittyessä Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitoksi (Союз Советских Социалистических Республик СССР). Rahaoloja yritettiin vakauttaa rahanuudistuksella, jossa yksi vuoden 1923 paperirupla vastasi 100 vuoden 1922 ruplaa ja 1 000 000 vanhaa ruplaa. Ja kas kummaa, inflaatio se vain jatkoi kulkuaan. Nimellisarvot nousivat yhdestä ruplasta aina 5 000 ruplaan asti. Lopulta laskettiin liikkeelle 10 000, 15 000 ja 25 000 ruplan setelit, ja niiden liikkeelle laskija oli ensimmäistä kertaa virallisesti

Kuva 6. Neuvostoliiton (C.C.C.P.) mallin 1924 - 1931 metallirahat. Sarjan arvo nykyään 50 - 100 euroa.

Kuva 7. Neuvostoliitto 1, 2, 3 ja 5 kopeekkaa hopearahassa mallia 1924. Arvo hyväkuntoisina noin 100 € kappale.

Kuva 8. Neuvostoliitto 50 kopeekkaa hopearahassa mallia 1924. Arvo hyväkuntoisena noin 500 €. Kopeekasetelisarjaan suunniteltiin myös 20 kopeekan nimellisarvo, mutta sitä ei laskettu liikenteeseen.

Kuva 9. Neuvostoliitto 1 kultarupla vuodelta 1924. Arvo 50–100 €.

Kuva 10. Neuvostoliitto 5 kultaruplaa vuodelta 1924. Arvo hyväkuntoisena yli 1 000 €.

Kuva 11. Neuvostoliitto 3 kultatervonetsia mallia 1924. Setelin kulta-arvo on määritelty tarkasti 5 zolotnikiksi ja 42,72 doliksi (23,23 grammaksi) kultaa. Arvo 200 – 300 €.

Setelirahaa laskettiin liikkeelle 1, 2, 3, 5, 20 ja 50 hopeakopeekan pikkuseteleinä sekä 1, 3 ja 5 kultaruplan seteleinä.

Kultaruplaseteleissä mainittiin nimelisarvoksi rupla(a) kullassa, mutta ei määritelty kultasuhdetta sen tarkemmin. Vuonna 1922 liikkeelle lasketut 1, 3, 5, 10 ja 25 kultatervonetsin setelit korvattiin mallin 1924 3 kultatervonetsin setelillä ja mallin 1926 1 kultatervonetsin setelillä.

VENÄJÄN SOSIALISTISEN FEDERAATIO-NEUVOSTOTASAVALLAN ELINTARVIKEMÄÄRÄISET VALTIONLAINAT
Sotakommunismmin jälkeen olivat, kuten edellä kuvattiin, rahaolot huonolla tolalla. Koska kuitenkin rahaolojen vakauttamisen tärkein ulottuvuus on luottamus, oli tilanteen vakauttamiseksi jotenkin saata-va ihmiset luottamaan valtion velkakirjoihin niin paljon, että niitä joku haluaisi ostaa ja näin valtio saisi rahaa käyttöönsä

muutoinkin, kuin painamalla sitä katteettomasti. Perinteisten rahamääräisten valtionvelkakirjojen lisäksi Venäjän sosialistinen federaationeuvostotasavalta laski liikkeelle rukiiseen tai sokeriin sidottuja arvopapereita, jotka suojaisivat niiden haltijoita paperirahainflaatiota vastaan.

Toukokuussa 1922 laskettiin liikkeelle lyhytaikainen 8 kuukauden valtion ensimmäiset viljaobligaatiosarja, joka laskettiin liikkeelle ruismääräisinä siten, että

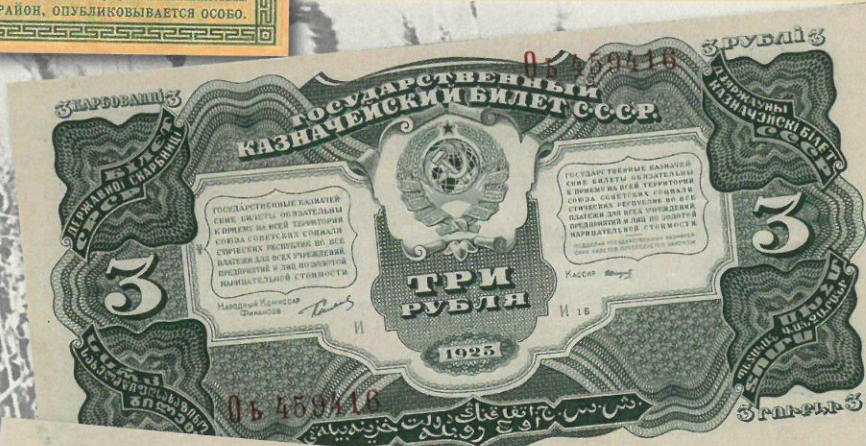

Kuva 13. Neuvostoliiton valtiolliset sokeriobligaatit arvoiltaan 1 puuta (koko 107 mm * 183 mm), 5 puutaa (koko 108 mm * 203 mm) ja 25 puutaa (koko 115 mm * 217 mm) puhdistettua sokeria 1923.

Kuva 14. Neuvostoliitto 3 ruplaa mallia 1925. Arvo noin 100 €.

Kuva 12. Mallin 1923 vilja-obligaatio arvooltaan 1 puuta rukiinjyviä, liikkeellelaskualue 1. Arvo noin 100 €.

Kuva 15. Neuvostoliitto 5 ruplaa mallia 1925. Arvo muutamia kymppettä.

laina lunastettaisiin takaisin joko rukiinjyvinä tai lunastusajan (1. lokakuuta 1922 – 31. tammikuuta 1923) rukiin hinnan mukaisella määrällä ruplia. Ensimmäisen lainaerän koko oli 10 000 000 puutaa (1 puuta = 40 Venäjän paunaa = 16,38 kiloa) ruista jyvinä. Vakuudeksi asetettiin 10 000 000 kultaruplan takuurahasto.

Toinen erä lyhytaikaisia 4 kuukauden viljaobligatiota (määrältään 30 000 000 puutaa ruista jyvinä) laskettiin liikkeelle marraskuussa 1923 ja sen lunastusaika oli 1. marraskuuta 1923 - 1. maaliskuuta 1924. Myös tämän lainaerän vakuutena toimi sitä varten asetettu 10 000 000 kultaruplan takuurahasto. Näitä haltijaobligatioita laskettiin liikkeelle 1, 2, 3, 5 ja 10 puudan nimellisarvoisina. Kaikki obligatiot ovat kooltaan 100 mm * 223 mm ja niissä on kaksipuolinen painatus.

NEUVOSTOLIITON VUODEN 1923 SOKERIOBLIGAATIOT

Vuonna 1923 laskettiin Neuvostoliitossa liikkeelle myös valtiollisia sokeriobligatioita, joiden nimellisarvot olivat 10 paunaa sekä 1, 5 ja 25 puutaa. Koska 1 puuta vastasi 40 paunaa, on 10 paunan sokeriobligatio pienin arvo vastaten ¼puutaa. Ilmeisesti sokerioliiniin arvokasta tavaraa rukiiseen verrattuna, että 10 paunan (¼ puudan eli reilun 4 kilon) nimellisarvo oli tarpeen. Sokeriobligatioiden lunastusaika oli 1.2. - 30.4. 1924.

Aidot sokeriobligatiot ovat erittäin harvinaisia, ja niiden hinta on useita satoja euroja. Näistä sokeriobligatioista on myöskin tarjolla muutaman euron kappalehintaan lukuisia moderneja kopioita, joita pitää luonnollisesti varoa.

Näiden ruis- ja sokeriobligatioiden jälkeen ei Neuvostoliitossa enää laskettu liikkeelle elintarvikemääräisiä arvopapereita.

NEUVOSTOLIITON RAHAT KULTARUPLAN JÄLKEEN

Vuonna 1925 laskettiin liikkeelle 3 ja 5 ruplan setelit, joissa sana kulta mainitaan vain osana setelien katetta. Nämä setelit eivät siis olleet suoraan kultakatteisia, ja niistä tuli rahaliikenteen yleisimpiä ja siten vähäarvoisimpia seteleitä.

Hopeisia ruplan rahojen lyönti päättyi vuoteen 1924 ja hopeisen poltinan eli 50 kopeekan rahojen lyönti päättyi vuoteen 1927. Hopeisia 10, 15 ja 20 kopeekan rahoja tehtiin vuoteen 1931 asti. Vuoden 1931 hopearahoja käytännössä kuitenkin laskettu liikkeelle, ja ne

Kuva 16. Mallin 1926 – 1935 neuvostorahat. Huomaa tunnuspuolten iskulause ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ! = KAIKKIEEN MAIDEN TYÖLÄISET, YHTYKÄÄ! Ja arvo puolen taan nimi СОЮЗ СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК.

Kuva 17. Neuvostoliitto 1 rupla mallia 1934. Yläpuolella ensimmäinen malli allekirjoituksin, alapuolella toinen malli ilman allekirjoituksia, vieressä taustapuoli.

ovat hyvin harvinaisia. 10, 15 ja 20 kopeekan rahat korvattiin uudelleen suunnitelluilla kuparinikkelirahoilla.

Vuonna 1934 laskettiin liikkeelle 1, 3 ja 5 ruplan setelit, joissa sana kulta mainitaan vain osana setelien katetta. Mallin 1934 seteleistä tunnetaan kaksi eri tyyppiä; ensimmäinen tyyppi kahdella allekirjoituksella ja toinen tyyppi ilman allekirjoituksia.

1930-luvulla saatiin Neuvostoliiton rahoalogot vakautettua, vaikkakin vaikeuksien ajat eivät olleet ohi. Neuvostovalta ei 1930-luvulla nauttinut varsinkaan

rikkaiden teollisuusmaiden luottamusta ja myöskään eivät maailmantalouden talousmyrskyt eivät jääneet huomaamatta. Vuonna 1930 avattiin Moskovassa, Leningradissa ja Harkovassa Torgsin-nimisiä erikoiskauppoja, jotka myivät dollaripohjaisesti antiikki- ja taide-esineitä turisteille. Näiden pohjalta saatujen positiivisten kokemusten pohjalta toimintaa laajennettiin perustamalla 5. heinäkuuta vuonna 1931 Torgsin (торговля с иностранцами), jolla oli em. kaupunkien lisäksi lukuisia muitakin toimipisteitä keskeisissä suurkaupungeissa kautta Neu-

vostoliiton. Torgsin oli nimensä mukaan varattu vain maassa oleileville ulkomaiden kansalaisille tehdä ostoksia ulkomaiden valuutoilla.

Neuvostoliiton kohdattua vakavan valuuttakriisin kansainvälisen talouselämän vanavedessä oli neuvostovaltiolle eräs hyvinkin onnistuneeksi osoittautunut tapa kerätä valuuttaa ja jalometalleja avata 14. heinäkuuta 1931 normaalisti vain ulkomaalaisille tarkoitettu Torgsin tavallisille neuvostokansalaisille. Nyt kuka tahansa, jolla oli käytössään valuuttoja tai tsaarin ajan kulta- tai hope-

Kuva 18. Mallin 1935–1937 uuden malliset neuvostorahat. Huomaa tunnuspuolen iskulauseen katoaminen ja korvautuminen Neuvostoliiton lyhenteellä СССР. Myös 10, 15 ja 20 kopeekan rahojen arvoapuolella aiemmin ollut Neuvostoliiton venäjäksi kirjoitettu koko nimi ja työläishahmo on korvattu pelkällä arvomerkinällä.

Kuva 19. Torgsin 1, 10 ja 15 kopeekan tavarakupongit varhaisempaa mallia 1932, koko 75 mm * 55 mm. Alhaalla oikealla taustapuoli. Kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma Impppola SeAMK

ПРАВИЛА.

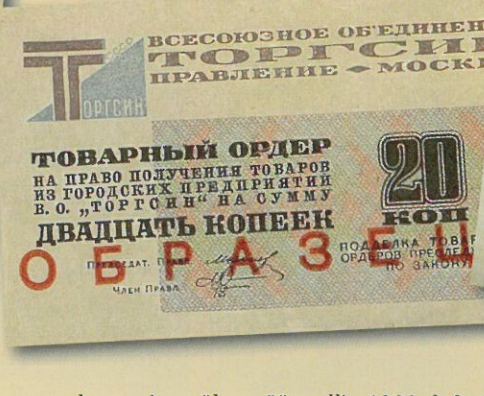
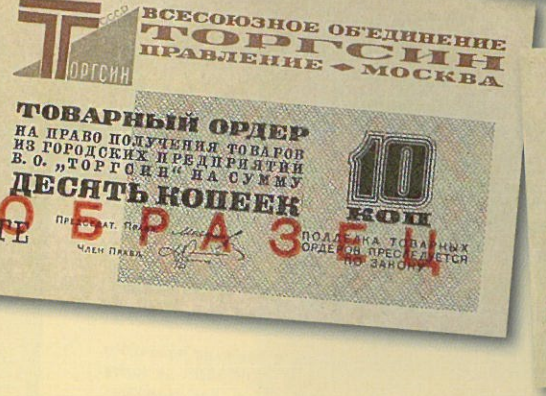
- 1) Возвращаемые покупателями неиспользованные орды обмениваются предприятиями В/О „ТОРГСИН“ по месту выдачи ордеров на деньги исключительно в советской валюте.
- 2) Отпуск товаров по ордерам производится в пределах наличного ассортимента исключительно из предприятий В/О „ТОРГСИН“ по месту (городу) выдачи ордера и по цене установленным для городских магазинов „ТОРГСИН“.
- 3) Заявления об утере товарного ордера не принимаются.
- 4) За перепродажу товарных ордеров в спекулятивных целях, виновные подлежат ответственности по закону.

Гознак. 1933

арахоja tai muita kultaisia, hopeisia tai platinaisia esineitä tai jalokiviä, saattoi tehdä niillä ostoksia Torgsin -kaupoissa. Tsaarinaikaisten ja myös neuvostoaikaisen hopearahojen osalta kurssi ei ollut 1:1, vaan ruflan arvosta vanhoja hopearahoja sai vain 23 kopeekan arvosta Torgsin -kaupan tavarakuponkeja. Sama suhde

päti hopeaesineisiin, joista sai vain 1,25 kopeekkaa grammalta. Kultarahat sen sijaan noteerattiin täydestä arvostaan. Vuosien 1932 – 36 välisenä aikana ihmiset toivat Torgsin -kauppoihin liki 100 tonnia kultaa, mikä osin auttoi neuvostovaltiota selviytymään taloudellisista ja nälänhätään liittyvistä ongelmistaan.

Pahimpana nälkävuonna 1933 rahoitti Torgsin liki kolmasosan Neuvostoliiton teollisuustuonnista. Vuonna 1934 rahoitti Torgsin liki neljänneksen ja vielä vuonna 1936 noin viidenneksen Neuvostoliiton teollisuustavaroiden tuonnista. Torgsin lopetti toimintansa 1. helmikuuta 1936.

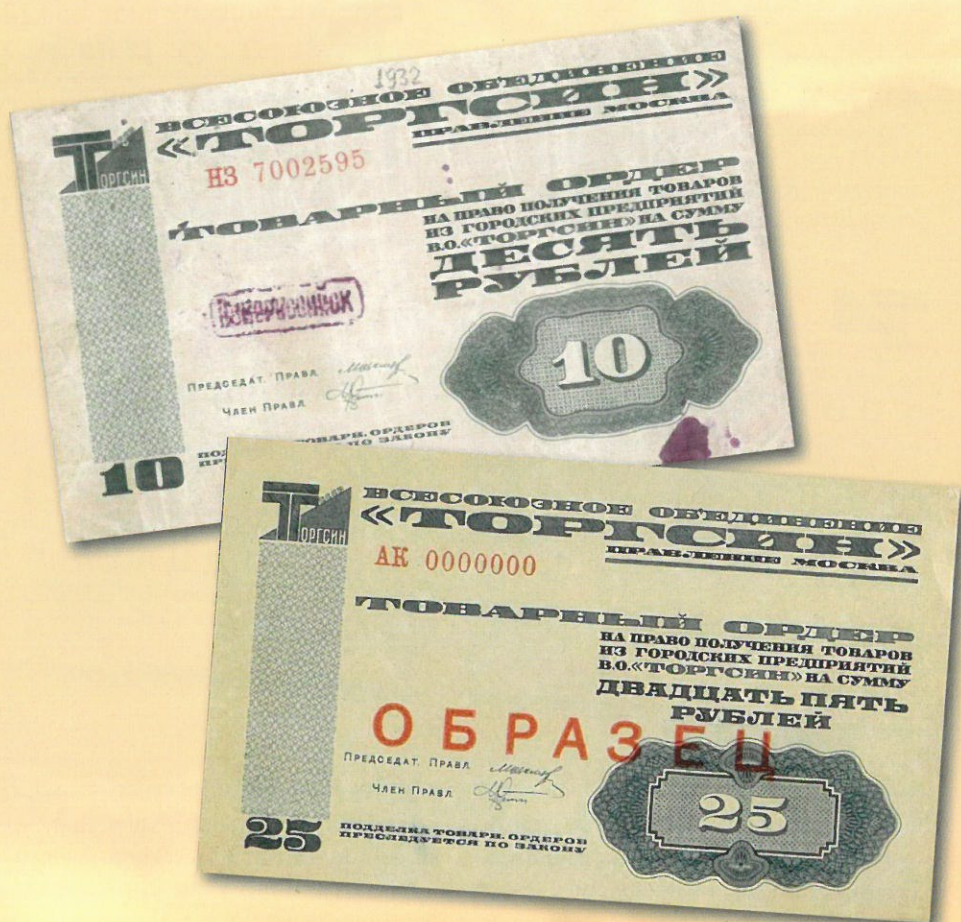
Kuva 20. Torgsin 1, 3, 5, 10, 20 ja 50 kopeekan tavarakupongit myöhempää mallia 1932, koko 80 mm * 55 mm. Kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma Impppola SeAMK

Ulkomaisten kansalaiset saattoivat vaihtaa valuuttojaan viralliseen kurssiin Torgsin -tavarakuponkeihin, jotka kelpasivat vain Torgsin -kaupoissa. Tavarakuponkeja tehtiin kahta eri tyyppiä vuonna 1932 nimellisarvoiltaan 1, 3, 5, 10, 15, 20 ja 50 kopeekkaa sekä 1, 3, 5, 10 ja 25 ruplaa. Nykyisin muutamia kopeekkarvoja lukuun ottamatta ovat ko. tavarakupongit erittäin harvinaisia.

Kaikki Torgsin -tavarakupongit ovat nykyisin hyvin harvinaisia ja siten kallista – erityisesti suuriarvoiset rupla-arvot. Pääsääntöisesti varsinkin netissä kaupan olevat Torgsin -tavarakupongit (ja vähänkään arvokkaammat neuvostosetelit) ovat moderneja printattuja kopioita. Vuonna 1964 perustetun Beriozka-ketjun myymälät olivat suoraa jatketta Torgsin -kaupoille, vaikkei niissä enää lunastettukaan jalometalleja tai jalokiviä, vain valuuttaa. Beriozkat lienevät kaikille entisessä Neuvostoliitossa käyneille tuttuja ja muistoja herättäviä. Neuvostoliiton luhistuttua vuonna 1991 ajoi aika näiden kauppojen ohi ja ne lakkasivat toimimasta.

Seuraavassa artikkelissa jatkamme Neuvostoliiton rahahistoriaa ajanjaksolla 1937 – 1991.

Jorma J. Impolla SeAMK

Kuva 22. Torgsin 10 ja 25 ruflan tavarakupongit myöhemmää mallia 1932, koko 120 mm * 70 mm. Kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma Impolla SeAMK

Kuva 21. Torgsin 1, 3 ja 5 ruflan tavarakupongit myöhemmää mallia 1932, koko 110 mm * 65 mm. Alhaalla oikealla taustapuoli. Kuvien muokkaus ja yhdistely Jorma Impolla SeAMK

ПРАВИЛА.

- 1) Возвращаемые покупателями неиспользованные ордера обмениваются предприятиями В.О. „ТОРГСИН“ по месту (городу) выдачи ордера на деньги исключительно в советской валюте.
- 2) Отпуск товаров по ордерам производится в пределах наличного ассортимента исключительно из предприятий В.О. „ТОРГСИН“ по месту (городу) выдачи ордера и по ценам, установленным для городских магазинов „ТОРГСИНА“.
- Примечание. Отпуск товаров по указанным ордерам из портовых магазинов и складов В.О. „ТОРГСИН“ не производится.
- 3) Заявления об утере товарного ордера не принимаются.
- 4) За перепродажу товарных ордеров в спекулятивных целях, вышесказанное подлежат ответственности по закону.